RIKSFÖRBUNDET Attention

Arbetsmarknadsdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

a.remissvar@regeringskansliet.se
per-anders.sunesson@regeringskansliet.se

Diarienummer:
A2025/00388

Stockholm, 2025-07-04

## Attentions svar på betänkandet Ökad kvalitet hos Samhall och flera vägar till skyddat arbete (SOU 2025:29)

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom till exempel skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och Försäkringskassan. Bland våra medlemmar finns personer med adhd, ASD/Aspergers syndrom, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna. Attention har omkring 20 000 medlemmar och ett 50-tal lokala föreningar runt om i landet.

Riksförbundet Attention har tagit del av utredningens betänkande gällande översynen av Samhalls uppdrag, verksamhet och förutsättningar.

Uppdraget som utredningen haft har bland annat varit att kartlägga Samhalls målgrupp, analysera om Samhalls verksamhet kan erbjuda meningsfulla och utvecklande arbeten för de som har beslut om skyddat arbete. Utredningen har också analyserat processerna hos Arbetsförmedlingen och Samhall som leder till anvisning och anställning hos Samhall.

# Allmänna kommentarer

Enligt FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 27, har personer med funktionsnedsättning rätt till arbete på lika villkor som andra, vilket inkluderar rätten att kunna förtjäna sitt uppehälle genom fritt valt eller antaget arbete på arbetsmarknaden i en arbetsmiljö som är öppen, främjar integration och är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Med den utgångspunkten anser Attention att denna utredning är nödvändig men inte tillräcklig för att komma åt de svårigheter som nu möter personer med funktionsnedsättning

**Riksförbundet Attention**
Square, Årstaängsvägen 21 C
117 60 Stockholm

Tel: 070-717 40 25
E-post: info@attention.se
Hemsida: www.attention.se

på arbetsmarknaden. Utredningens konstaterande att om fler åtgärder som står till förfogande för att stötta arbetssökande med funktionsnedsättning in på reguljära arbetsmarknaden skulle användas effektivt så skulle anvisningar till Samhall inte behövas i lika stor utsträckning som idag. Attentions målgrupp, personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) har förvisso olika möjlighet att arbeta inom den reguljära arbetsmarknaden, men många skulle kunna etablera sig på reguljära arbetsmarknaden med rätt stödinsatser. Vi ser ett stort behov av att se till att samhällets övriga stödinsatser används mer effektivt – så att de som har förmåga att arbeta också får möjlighet att göra det, och de som behöver skyddat arbete får tillgång till det stöd och den trygghet som en sådan anställning innebär.

## Utredningens förslag och bedömningar

Generellt delar Attention den bild som utredningen beskriver och är positiva till många av utredningens förslag. Nedan följer några förslag som vi vill kommentera mer specifikt.

### Samhalls möjlighet att skapa tillräckligt utvecklande arbete

Attention ser, precis som utredningen beskriver, stora utmaningar i den styrning som Samhall har haft – med fokus på produktivitet och effektivisering – vilket har lett till försämrad kvalitet i de insatser som ges till anställda. Det i sin tur minskar möjligheterna till meningsfulla och utvecklande arbeten. Det handlar även om vilka arbeten de erbjuder.

Vidare anser vi att skyddat arbete i någon form måste kunna erbjudas på ett sätt som upplevs som meningsfullt och ger möjlighet till utveckling, utifrån varje anställds förutsättningar. Samhalls uppgift bör i första hand vara att garantera just detta - ett meningsfullt arbete för personer med funktionsnedsättning som inte har möjlighet att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

### Inlåsningseffekter och risk att bli kvar längre än nödvändigt

Styrningen av Samhall skapar incitament att anställa och behålla personer med hög produktivitet, så långt det är möjligt att påverka urvalet. Det skapar inlåsningseffekter, och utredningen konstaterar att det ökar risken att vissa blir kvar på Samhall längre än nödvändigt. Vi instämmer i den bedömningen och menar att det är viktigt att det finns en samverkan mellan Samhall och Arbetsförmedlingen/utförare av arbetsmarknadsinsatser, för att säkerställa trygga och varaktiga övergångar där stöd fortsatt finns tillgängligt både för arbetstagare och arbetsgivare. Det är också viktigt att arbetsmarknadens alla parter är aktiva i arbetet med att skapa bättre möjligheter för personer med funktionsnedsättning att både få och behålla ett arbete.

### 9.4 Omprioritering av medel för ökad kvalitet

Attention har förståelse för behovet av att stärka kvaliteten genom att minska inflödet till Samhalls skyddade arbeten. Samtidigt delar vi utredningens bedömning att det finns stor risk att behovet av skyddade arbeten kommer att öka. Vi anser att om ett beslut fattas om att minska inflödet till Samhall med 5 procent, måste andra delar av samhället som erbjuder stöd och arbetsmarknadsinsatser säkerställa att det ökade behovet hos den grupp som inte får möjlighet att ta del av Samhalls insatser faktiskt möts. Gruppen försvinner inte bara för att Samhalls möjlighet att ta emot dem minskar. Det är viktigt att komma ihåg att dessa 5 procent

utgörs av individer med behov, önskningar och vilja att arbeta. Dessa måste tas till vara. Vi anser dessutom att det är problematiskt att ange en fast procentsats som ska minskas. Återigen handlar det om individer med olika behov, och anvisning till Samhall måste bero på behov - inte på om en kvot är uppfylld. Därför anser vi att det i första hand bör ligga på att effektivt och med ökad kvalitet använda sig av de arbetsmarknadsåtgärder som finns till Arbetsförmedlingens förfogande - innan anvisning till Samhall blir aktuell för de individer där man ser att det kan vara aktuellt. Därtill behövs nya insatser - eller bättre samverkan - för att möta målgruppens behov.

**7.6 En målstyrning som premierar kvalitet i arbetet med övergångar**

Utredningen konstaterar att det i dagsläget saknas styrning kring varaktigheten på övergångar, och föreslår att detta ändras samt att begreppet ”övergångar” ersätts med ”utrekrytering”. Attention instämmer i bedömningen att målen bör justeras så att även antalet utrekryteringar som varar minst ett år följs upp, då detta kan leda till högre kvalitet i arbetet inför, under och efter en utrekrytering.

**9.7 Kvalitet i samhällsuppdraget bör följas upp**

Attention instämmer med utredningen i att det behövs en styrning som stämmer bättre överens med Samhalls uppdrag och syfte. Vi är positiva till mål kopplade till närvarande ledarskap, då vi vet att många i gruppen som är aktuella för skyddat arbete har stort behov av ett tydligt och närvarande stöd. Det är viktigt att chefskapet fokuserar på att hjälpa den anställdes utveckling. I detta anser vi också kunskap om funktionsnedsättningar och ett adekvat bemötande som en otroligt viktig del av chefskapet.

Vidare är vi positiva till att utredningen föreslår att det ska kravställas ett visst minimiantal yrkesroller lokalt, för att skapa möjligheter till meningsfull sysselsättning och utveckling för den anställda.

**9.8.2 Merkostnadsersättningen bör räknas upp årligen**

Attention tillstyrker förslaget om att de anslagsmedel för merkostnadsersättning som Samhall får bör räknas upp årligen. Det är en förutsättning för att Samhall ska kunna bedriva ett arbete med fokus på att personer med funktionsnedsättning som inte har möjlighet att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden ska kunna få meningsfull och utvecklande sysselsättning.

**9.11.1 och 9.11.3 Arbetsförmedlingens arbete**

Attention anser, precis som utredningen visar, att Arbetsförmedlingens processer för arbetssökande med funktionsnedsättning har ett stort utvecklingsbehov. Vi ser att förbättringsarbete har påbörjats, men mycket återstår för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får ett kontinuerligt och anpassat stöd utifrån sina behov. Vi välkomnar därför utredningens bedömning att Arbetsförmedlingen bör få i uppdrag att analysera handläggningsprocessen för personer med nedsatt arbetsförmåga. Vi delar även bedömningen att Arbetsförmedlingen bör utreda hur ett ökat deltagande i arbetsplatsförlagda insatser för

personer med rehabiliteringsinsatser, eller särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning, kan främjas för att främja inträde på den reguljära arbetsmarknaden innan skyddat arbete blir aktuellt. Vi är mycket positiva till att utredningen lyfter behovet av förändrat arbetssätt – inte bara inom Arbetsförmedlingen utan även hos andra relevanta aktörer – för att personer med funktionsnedsättning ska få rätt stöd för att både få och behålla ett arbete. Därför måste insatser också ges inför, under och vid en pågående anställning.

**9.12 Fler former av skyddat arbete**

Attention ser positivt på möjligheten att skapa fler former av skyddat arbete, då behovet är stort hos en ökande grupp. Vi anser att det viktiga är att det finns god kunskap om funktionsnedsättningar och hur dessa individer kan stöttas och bemötas på bästa sätt, oavsett vem som ansvarar för det skyddade arbetet.

Avslutningsvis vill vi lyfta att det är viktigt att se skyddad anställning som den insats den faktiskt är, och därmed också värdera Samhalls (och eventuellt andra framtida aktörers) uppdrag utifrån mer än bara ekonomi och effektivitet. Det handlar om människovärde och om att tillhandahålla ett skyddsnät som möjliggör för alla medborgare - oavsett arbetsförmåga och funktionsnedsättning - att utvecklas, bidra och ha tillgång till en meningsfull tillvaro.

Eric Donell Åkerblom
Förbundsordförande

Genom

Matilda Berglund Calais
Intressepolitisk utredare